

Møte mandag den 5. oktober kl. 11

President: *K i r s t i K o l l e G r ø n d a h l*

D a g s o r d e n (nr. 1):

1. Finansministerens redegjørelse om stats- og nasjonalbudsjettet for 1999
2. Referat

Presidenten: Representantene *Terje Johansen*, *Erik Solheim* og *Øystein Djupedal*, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Den innkalte vararepresentant for Oslo, *Merete Agerbak-Jensen*, har tatt sete.

Fra representanten *Fridtjof Frank Gundersen* foreligger søknad om permisjon i dagene 13. og 14. oktober for å delta i møter i regi av Den vesteuropeiske unions parlamentarikerforsamling (VEU) i Roma.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Vararepresentantene, for Akershus fylke *André Kvakkestad* og *Helge Høva*, innkalles for å møte i permisjonstiden.

S t a t s r å d *G u d m u n d R e s t a d* overbrakte 2 kgl. proposisjoner (se under Referat)

Presidenten: Representanten *Øystein Hedstrøm* vil fremsette et privat forslag.

Øystein Hedstrøm (Frp): På vegne av representantene *Ulf Erik Knudsen*, *Vidar Kleppe*, *Jørn L. Stang* og meg selv har jeg den glede å fremme forslag om å utvikle systemet med kirkeasyl slik at politiet gis adgang til å pågripe personer uavhengig av bakgrunn, lovbrudd og hvilken bygning de oppholder seg i.

Presidenten: Representanten *Christopher Stensaker* vil fremsette et privat forslag.

Christopher Stensaker (Frp): På vegne av representantene *Thore Aksel Nistad*, *Dag Danielsen* og meg selv vil jeg fremsette et privat forslag om at Stortinget ber Regjeringen om å legge forholdene til rette slik at deler av *Fornebu* flyplass kan brukes som småflyplass, *General Aviation*-trafikk, også etter 7. oktober 1998 kl. 2200 - inntil annen akseptabel løsning til småflyplass for Osloområdet er realisert.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglemessig måte.

S a k n r . 1

Finansministerens redegjørelse om stats- og nasjonalbudsjettet for 1999

Statsråd Gudmund Restad: Norge er for de fleste av oss et godt land å leve i. Over lang tid har vi gjennom arbeid, nøysomhet og tilgang på rike naturressurser skapt et solid og vel fungerende velferdssamfunn. For Regjeringen er målet å sikre og videreutvikle dette velferdssamfunnet.

I dagens situasjon krever det vilje til nøkternhet og evne til prioritering. Med det som utgangspunkt legger Regjeringen fram et forslag til statsbudsjett tilpasset den økonomiske situasjonen.

Statsbudsjettet er det første sentrumsregjeringen har utarbeidet fra grunnen av. Det møter utfordringene i norsk økonomi, samtidig som det viser sentrumspartienes prioriteringer.

Det er betydelige problemer i internasjonal økonomi. Det har bidratt til lav oljepris og uro i internasjonale finansmarkeder. Sammen med pressproblemene i norsk økonomi har det ført til at kronen har svekket seg og til at renten har økt kraftig.

I en tid med stor internasjonal usikkerhet inviterer Regjeringen med sitt budsjettforslag Stortinget til å ta medansvar for landets økonomi. Mange opplever nå rentetøkninger og økonomisk usikkerhet som en trussel i sin egen hverdag. Det forventes derfor at vi alle gjennom aktivt samarbeid søker løsninger.

Norsk økonomi er solid. Vi har høy sysselsetting, lav arbeidsledighet, høyt kompetansenivå, gode statsfinanser og balanse i utenriksøkonomien. Når Regjeringen i sitt forslag til statsbudsjett foreslår en sterk innstramming i finanspolitikken, er det for å ta vare på dette. Ved å føre en stram finanspolitikk i en tid med sterk etterspørselsvekst legger vi til rette for en stabil økonomisk utvikling.

Jeg vil samtidig understreke at en stram finanspolitikk nå er den beste garantien for en rettferdig fordeling og et solidarisk velferdssamfunn framover. For Regjeringen har dette vært overordnet i arbeidet med statsbudsjettet for 1999. I dagens situasjon vil alternativet til en stram finanspolitikk være fortsatt høy rente. Det gir en ukontrollert innstramming i norsk økonomi som rammer unge familier med høye lån særlig hardt, og gir næringslivet ustabile rammevilkår. En politisk styrt innstramming gjennom et stramt statsbudsjett er derfor å foretrekke.

Regjeringens budsjettforslag innebærer en finanspolitisk innstramming på opp mot 1 pst. av BNP for Fastlands-Norge eller om lag 9 milliarder kr. Statsbudsjettets utgifter øker reelt med 1 pst. fra 1998 til 1999.

For å få til en slik innstramming legger Regjeringen fram et budsjett der

- offentlig sektor bidrar gjennom utgiftsreduksjoner
- den alminnelige skattyter bidrar gjennom økte skatter og avgifter
- næringslivet også bidrar gjennom visse skatte- og avgiftsskjerpelser

Innenfor dette stramme opplegget er viktige prioriteringer i *Voksenåsen*-erklæringen fulgt opp:

- De eldre får et bedre tilbud.
- Pasientbehandlingen ved sykehusene økes.
- Sentraliseringen motvirkes.
- Familier med små barn får større valgfrihet, bl.a. gjennom en opptrapping av kontantstøtten.

I forslaget til skatte- og avgiftsopplegg legger Regjeringen vekt på å redusere forskjellen mellom skatt på kapitalinntekter og skatt på lønnsinntekter, forenkle reglene og styrke fordelingsprofilen.

Norsk økonomi er inne i det sjettede året på rad med sterk vekst. I de første årene av denne oppgangskonjunkturen kunne produksjon og sysselsetting vokse uten at det slo ut i høy lønnsvekst og tap av kostnadmessig konkurranseevne. Gjennom de siste årene har det imidlertid gradvis utviklet seg ubalanser. Dette underbygges av flere utviklingstrekk:

- Det er økende mangel på arbeidskraft over hele landet. Mange bedrifter og offentlige etater har problemer med å fylle ledige stillinger.
- Lønnstilleggene i år er svært høye. Det bidrar til å svekke næringslivets kostnadmessige konkurranseevne overfor utlandet. Lønnsnivået ved utgangen av 1998 kan bli 7,5 pst. høyere enn ved inngangen til året. Reallønnsveksten fra 1997 til 1998 blir den høyeste siden midten av 1970-tallet.
- Prisstigningen forventes å øke fra 2,3 pst. i år til 3,25 pst. neste år. Dette er høyere enn hos våre handelspartnere.
- Det private forbruket vokser sterkt. Veksten anslås til nær 4 pst. i år og 2,7 pst. neste år.
- Utenriksøkonomien svekkes. I nasjonalbudsjettet i fjor høst ble det anslått et overskudd på driftsregnskapet overfor utlandet i år på 94 milliarder kr. Nå anslås det om lag balanse. Svekkelsen skyldes i hovedsak lavere oljepris og oljeproduksjon enn tidligere lagt til grunn. En stor del skyldes imidlertid også lavere vekst i tradisjonell eksport og sterk importvekst.
- Kronen har de siste månedene vært utsatt for et betydelig press. Siden slutten av august har kronkursen vært svakere enn kursleiet som er definert i valutakursforskriften. For å motvirke svakere kronkurs har Norges Bank økt sine renter med til sammen 4,5 prosentenheter siden mars i år. Det norske rentenivået er nå klart høyere enn det europeiske.

Svekkelsen av kronen må antas å skyldes bl.a. fallet i oljeinntektene, de høye lønnstilleggene i vår og andre tegn på økende pressproblemer i norsk økonomi. Siden midten av august ble presset på kronen forsterket av uroen i de internasjonale finansmarkedene. Det har sammenheng med de økonomiske problemene i Asia og Russland og etter hvert også i Latin-Amerika. Den internasjonale valutauroen har særlig rammet land med stort innslag av råvarebasert eksport, som New Zealand, Australia og Canada. Også Sverige og Danmark har blitt rammet.

På hele 1990-tallet har den norske renten med få og kortvarige unntak ligget om lag på linje med rentenivået i Europa. Samtidig er de fundamentale forholdene i norsk økonomi gunstige i forhold til de fleste andre land. Forutsatt at det vedtas et stramt finanspolitisk opplegg for neste år, ligger derfor forholdene godt til rette for en normalisering av kronkursen og lavere rente.

Det er viktig at lønns- og kostnadsveksten raskt kommer ned på samme nivå som hos våre handelspartnere.

Hvis ikke, vil bedringen i industriens kostnadmessige konkurranseevne som fant sted på slutten av 1980-tallet og begynnelsen av 1990-tallet, kunne gå tapt i løpet av et par år.

Tap av konkurranseevne har flere uheldige konsekvenser. Det fører til at industrien og annen konkurranseutsatt virksomhet bygges ned. Det blir mindre lønnsomt å investere i slik virksomhet. Næringer som er skjermet mot konkurranse fra utlandet, som f.eks. varehandel, restaurantvirksomhet og andre servicenæringer, vil fortsatt i noen tid kunne vokse og ha god lønnsomhet. Etter hvert vil imidlertid også disse næringene oppleve tilbakeslag, slik det skjedde etter høykonjunkturen på 1980-tallet.

Industrien, turistnæringen, fiskerierne og annen konkurranseutsatt virksomhet er viktige for bosettingen i distriktene. En nedbygging av disse næringene, i kombinasjon med en forbigående sterk vekst i skjermede virksomheter, fører til økt sentralisering. Regjeringen legger vekt på å opprettholde en spredt bosetting. Vi vil bremse sentraliseringen som har funnet sted i de siste årene. En politikk som bidrar til gode generelle rammebetingelser for konkurranseutsatt virksomhet og jevn økonomisk vekst, er god distriktpolitikk.

Tap av konkurranseevne betyr samtidig økt oljeavhengighet. Når konkurranseutsatt virksomhet bygges ned, reduseres tradisjonell eksport, og importen øker.

Det er meget krevende å få lønns- og prisveksten ned igjen dersom den først har festnet seg på et høyt nivå. Det er særlig vanskelig å få til dette uten at arbeidsledigheten øker. Våre egne erfaringer fra 1970- og 1980-tallet og erfaringer fra andre land viser dette. Regjeringen legger stor vekt på å unngå at norsk økonomi igjen kommer i en slik situasjon.

Den gjennomsnittlige lønnsveksten fra 1997 til 1998 kan bli om lag 6 pst. Lønnsnivået ved utgangen av 1998 vil trolig ligge 3 pst. høyere enn det gjennomsnittlige lønnsnivået for året under ett. Dette betyr at lønningene vil vokse med i gjennomsnitt 3 pst. fra 1998 til 1999 selv uten lønnstillegg neste år. Det kreves derfor meget moderate tillegg i 1999 for at årslønnsveksten skal bli lavere enn i år. Regjeringen legger til grunn en gjennomsnittlig vekst i lønningene på 5 pst. fra 1998 til 1999.

Et stramt finanspolitisk opplegg og en pengepolitikk rettet inn mot stabil valutakurs gir et grunnlag for moderate inntektsoppgjør neste år. Men det er ikke tilstrekkelig. Partene i arbeidslivet har her et betydelig ansvar.

Alle må vise moderasjon. Det gjelder også høyinntektsgrupper og næringslivsledere. Uten at de som tjener mest, bidrar, er det vanskelig å få allmenn oppslutning om moderate inntektsoppgjør.

Et fleksibelt arbeidsmarked er nødvendig for å holde arbeidsledigheten lav. I dagens situasjon er det særlig viktig å sikre tilgangen på kvalifisert arbeidskraft. Et utvalg har vurdert reglene for arbeidsutleie og arbeidsformidling. Det har bl.a. foreslått å oppheve arbeidsmarkedsetatens monopol på formidling av arbeidskraft og å myke opp reglene for arbeidsutleie. Utredningen er sendt på høring. Regjeringen vil følge opp forslagene etter

høringsrunden. Videre vil Regjeringen sette ned et partsammensatt utvalg som skal vurdere ulike bestemmelser i arbeidsmiljøloven, bl.a. adgangen til å arbeide overtid.

Økt yrkesdeltaking og redusert arbeidsledighet har gjort den sterke veksten i fastlandsøkonomien mulig. Fra 1993 til 1998 anslås BNP for Fastlands-Norge å øke med 19,1 pst. Sysselsettingen har vokst med hele 235 000 personer, eller 11,6 pst., i den samme perioden. Arbeidsledigheten er nær halvert. Økonomien er imidlertid nå preget av høy kapasitetsutnyttelse, med mangel på arbeidskraft i flere sektorer. Vekstpotensialet i årene framover er derfor vesentlig lavere enn hittil på 1990-tallet.

Etterspørselen etter varer og tjenester må derfor vokse vesentlig mindre neste år enn de siste årene. En svakere utvikling i eksporten og lavere investeringer i næringslivet forventes ikke å være nok til å bringe etterspørselsveksten tilstrekkelig ned. Særlig vil det private forbruket bidra til å holde etterspørselen oppe. Den økonomiske politikken må derfor medvirke til en betydelig demping av etterspørselen etter varer og tjenester.

Neste år er det anslått at samlet BNP vil vokse med vel 2,5 pst. og BNP for Fastlands-Norge med vel 1,25 pst. Sysselsettingen anslås å øke med om lag 15 000 personer.

Det er imidlertid betydelig usikkerhet knyttet til den økonomiske utviklingen framover. Det gjelder ikke minst internasjonalt. Kursene på de internasjonale aksjebørsene har falt kraftig, og finanssektoren i Japan er kommet i alvorlige vansker. Problemene i Asia, Russland og i Latin-Amerika kan føre til et sterkere tilbakeslag i verdensøkonomien.

Et internasjonalt tilbakeslag vil også ramme norsk økonomi og føre til redusert lønnsomhet i næringslivet, herunder finansnæringen. Dette vil også kunne få betydning for statens inntekter. Samtidig kan lav oljepris og internasjonal valutauro føre til en fortsatt svak kronkurs og dermed vedvarende høyt rentenivå. Høye lønnsstillegg i neste års lønnsoppgjør og en manglende innstramming i finanspolitikken kan også føre til dette.

Et stramt finanspolitisk opplegg reduserer risikoen knyttet til den økonomiske utviklingen. Det vil styrke tilliten til at lønns- og prisveksten blir moderat i årene framover. Dersom vi unnlater å bruke finanspolitikken til å kjøle ned økonomien, er det en klart større fare enn ellers for at rentenivået blir liggende høyt over lengre tid. En slik politikk ville også øke risikoen for et kraftig økonomisk tilbakeslag senere.

Oljesektoren er en viktig del av norsk økonomi. Staten har betydelige oljeinntekter, og fastlandsøkonomien har store leveranser til kontinentalsokkelen. Det er viktig at utbyggingen av oljesektoren ikke bidrar til ustabilitet i fastlandsøkonomien. De siste årene har vi opplevd at investeringene i Nordsjøen har blitt langt høyere enn antatt. På den måten har de forsterket pressproblemene i norsk økonomi. Regjeringen har derfor iverksatt tiltak for å gi myndighetene bedre informasjon om oljeinvesteringene, slik det ble varslet i vår. Det er også nedsatt et utvalg som skal kartlegge årsakene til avvikene mellom faktiske og planlagte oljeinvesteringer.

Norsk økonomi er sårbar for fall i oljeprisen. Det har ikke minst utviklingen de siste månedene vist. Som en tommelfingerregel betyr 10 kr lavere oljepris nær 9 milliarder kr lavere oljeinntekter på statsbudsjettet. I fjor var den gjennomsnittlige oljeprisen 136 kr pr. fat. Hittil i år har den vært 100 kr, mens det vedtatte budsjettet for i år var basert på 125 kr. Regjeringen legger neste år til grunn en oljepris på 110 kr pr. fat.

Regjeringen har iverksatt tiltak for å begrense oljeproduksjonen. Det må antas at dette har bidratt til å begrense fallet i oljeprisen.

Olje er en ikke-fornybar ressurs. Oljeformuen må derfor forvaltes slik at også våre barn og barnebarn får nytte godt av den. Den økonomiske politikken må bygge på at petroleumsinntektene etter hvert vil gå ned. Samtidig vil det økende antall eldre i befolkningen føre til kraftige økninger i pensjonsutgiftene og et økende behov for pleie- og omsorgstjenester. Staten må legge til side en del av oljeinntektene i Statens petroleumsfond for å møte disse utfordringene. Avsetningen til petroleumsfondet neste år anslås til vel 52 milliarder kr.

For 1999 kan underskuddet på statsbudsjettet før oljeinntekter anslås til 5,5 milliarder kr. Bruken av oljeinntekter neste år er dermed den laveste på elleve år. Dette skyldes dels at den langvarige høykonjunkturen har ført til høye skatte- og avgiftsinntekter. I tillegg har innstramminger i finanspolitikken bidratt til å redusere bruken av oljeinntekter.

Offentlige finanser kan framstå som lite avhengig av oljeinntekter så lenge høykonjunkturen varer, med høye skatte- og avgiftsinntekter. Men hvis den økonomiske veksten nå blir for sterk, fører det til økonomisk tilbakeslag. Da vil bruken av oljeinntekter for å dekke statens utgifter øke kraftig. Dette fikk vi tydelig illustrert under og etter høykonjunkturen på 1980-tallet. I 1988, rett etter konjunkturtoppen, var det overskudd på statsbudsjettet selv uten oljeinntekter. I 1993 var dette snudd til et underskudd før oljeinntekter på 72 milliarder kr.

Et stramt budsjetttopplegg gjør det nødvendig å foreta klare prioriteringer.

Regjeringen har særlig prioritert

- helse- og omsorgssektoren
- distriktene
- barnefamiliene

På disse områdene foreslår Regjeringen følgende:

- Bevilgningene til sykehusbehandling økes med 300 mill. kr. Økningen kanaliseres gjennom rammetilskuddene til fylkeskommunene og øremerkede bevilgninger til innsatsstyrt finansiering av sykehusene.
- Bevilgningene til kreftbehandling økes med 135 mill. kr. Midlene skal bl.a. brukes til å følge opp målet om å bygge ut den nasjonale kapasiteten i strålebehandling til det nivået Verdens Helseorganisasjon anbefaler.
- I perioden 1998-2002 er det lagt opp til å investere 5,3 milliarder kr i medisinsk teknisk utstyr ved sykehusene. I 1999 økes bevilgningene med 130 mill. kr.
- I perioden 1999-2006 er det planlagt å investere om lag 6,3 milliarder kr i tiltak for psykisk helse. Driftsutgiftene skal gradvis økes til et nivå som ligger om lag 4,6

(Statsråd Restad)

milliarder kr over utgiftene i 1998. Bevilgningene til psykisk helse økes med 400 mill. kr neste år. Dette fordeles på fylkeskommunene, kommunene og statlige tiltak, herunder utdanningstiltak.

- Satsingen innen eldreomsorgen videreføres. Bevilgningene til investeringer og drift økes med 1 453 mill. kr neste år. På grunn av presset i byggemarkedet foreslår Regjeringen samtidig å utvide planperioden for investeringer fra fire til seks år. Det reduserer bevilgningene til investeringer med vel 150 mill. kr i 1999 i forhold til tidligere forutsetninger. Tilskuddet til drift økes som forutsatt med 800 mill. kr.
- Regjeringen legger fram en revidert handlingsplan for funksjonshemmede. Bevilgningene til dette formålet økes med 66 mill. kr.
- Bevilgningene til ulike tiltak i distriktene økes med om lag 620 mill. kr. Det skal bl.a. legges til rette for nye arbeidsplasser i distriktene og utvikles desentraliserte utdanningstilbud. I tillegg styrkes næringslivet i distriktene ved økte rammer for bl.a. landbruket.
- For Regjeringen er det viktig å gi barnefamilieene større valgfrihet. I tråd med Stortingets tidligere vedtak utvides reformen med kontantstøtte til også å omfatte toåringer. Bevilgningene til kontantstøtte til ett- og toåringer økes med 2 060 mill. kr, til vel 2,8 milliarder kr.
- Bevilgningene til barnehager økes med 360 mill. kr for å følge opp målet om barnehageplass til alle som ønsker det, i år 2000. Det legges opp til 2 500 nye barnehageplasser i 1999. Tilskuddssatsen for korttidsplasser økes fra 1. august 1999.
- I tillegg foreslår Regjeringen å øke innsatsen på bl.a. følgende områder:
- Bevilgningene til energiøkonomisering og nye, fornybare energikilder foreslås økt med 77 mill. kr, eller 40 pst.
- Regjeringen vil stimulere miljøvennlige transportformer. Bevilgningene til Jernbaneverket økes med 260 mill. kr. Krengetog og vedlikehold i jernbanen prioriteres. På veibudsjettet prioriteres vedlikehold, trafikk-sikkerhet, miljø og rassikring.
- Forslaget til statsbudsjett inneholder flere nye tiltak for å bedre gjeldssituasjonen for de fattigste og mest gjeldstyngede utviklingsland. Det foreslås bl.a. en ordning for ettergivelse av lån for land som har gjennomført en multilateral gjeldsletteoperasjon i regi av Verdensbanken og Det internasjonale pengefondet.
- Det opprettes en ny ordning med tilskudd til prosjektutvikling for å styrke teknologisatsingen i næringslivet. For 1999 foreslås en bevilgning på 25 mill. kr og en tilsagnsfullmakt på 75 mill. kr. I tillegg tilføres de fire regionale såkornfondene nye midler. Regjeringen legger samtidig med statsbudsjettet fram en handlingsplan for små bedrifter. I planen legges det bl.a. opp til å gjennomføre forenklinger i regelverket. Det viktigste bidraget for å sikre næringslivet gode rammebetingelser er imidlertid å føre en økonomisk politikk som bidrar til lav pris- og kostnadsvekst og lav rente.

- Bevilgningene til Norges forskningsråd over Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets budsjett økes med 55 mill. kr. Basisbevilgningene til de regionale instituttene økes med 15 mill. kr.

Regjeringen foreslår å øke lånerammene i statsbankene. De samlede innvilgningsrammene økes med 1 milliard kr i Husbanken og med 150 mill. kr i Landbruksbanken. Rammen for SNDs grunnfinansiering økes med 300 mill. kr, mens rammen for lavrisikolåneordningen økes med 400 mill. kr.

En stor del av utgiftene på statsbudsjettet er bundet opp som følge av tidligere vedtak og demografiske forhold. Utgiftene i de regelstyrte overføringsordningene under folketrygden øker betydelig, bl.a. utgiftene til sykepengar og uføretrygd. Folketrygdens utgifter anslås å øke reelt med om lag 6,8 milliarder kr fra vedtatt budsjett for 1998 til 1999.

Innenfor et stramt finanspolitisk opplegg er det nødvendig å foreslå betydelige utgiftsreduksjoner. Regjeringen legger imidlertid stor vekt på å skjerme viktige velferdsordninger.

Det er derfor rimelig at vi alle tar vår del av innstrammingen. Regjeringen foreslår i forbindelse med statsbudsjettet å redusere ferien med én dag. Redusert ferie øker den årlige arbeidstiden. På den måten reduseres presset i arbeidsmarkedet og verdiskapingen økes. Samtidig foreslås det å redusere prosentsatsen for feriepengar fra 10,2 pst. til 9,8 pst. Det legges opp til at disse endringene gjennomføres med virkning fra 1. januar 1999.

I sammenheng med forslaget om å redusere ferien med én dag foreslår Regjeringen å utvide arbeidsgiverperioden for sykkelønn. Denne økes fra to uker og to dager til tre uker fra 1. april 1999. Den budsjettmessige innsparingen av dette tiltaket er anslått til om lag 680 mill. kr i 1999.

Redusert ferie i kombinasjon med redusert sats for feriepengar betyr at lønnstakerne må arbeide én dag mer i året uten at dette gir økt inntekt. Det bør være en rimelig grad av likebehandling mellom pensjonister og lønnstakere. Som en budsjettmessig forutsetning er det derfor lagt til grunn at grunnbeløpet øker 0,3 prosentpoeng mindre enn lønningene fra 1998 til 1999. Dette reduserer veksten i trygdeutgiftene med 300 mill. kr neste år.

Utvildelsen av kontantstøtten er en av de viktigste satsingene i budsjettet. Småbarnstillegget ble i sin tid innført som et ekstra tilskudd til familiene med de yngste barna. Kontantstøtten kommer som et nytt og bedre tilbud til de som velger andre omsorgsformer enn barnehage. Regjeringen foreslår derfor at småbarnstillegget i barnetrygden faller bort for mottakere av kontantstøtten. Den budsjettmessige innsparingen er anslått til 660 mill. kr.

I lys av utviklingen på arbeidsmarkedet reduseres gjennomsnittlig antall tiltaksplasser under ordinære arbeidsmarkedstiltak fra 10 000 i andre halvår 1998 til 8 000 neste år.

Det har også være nødvendig å foreslå andre utgiftsreduksjoner:

- Forsvarsrammen holdes nominelt uendret. Dette betyr en reell reduksjon på i underkant av 600 mill. kr.

- Det settes ikke i gang nye bygg under Statsbygg. Bevilgningen reduseres med 162 mill. kr.
- Egenbetalinger i helse- og omsorgssektoren økes. Samlet innsparing er på 730 mill. kr.
- Referanseprissystemet for legemidler utvides, med en anslått innsparing på 75 mill. kr.
- Ordningen med tilskudd til sysselsetting av sjøfolk avvikles. Innsparingen anslås til 200 mill. kr i 1999.
- Satsene for barnetrygd holdes nominelt uendret og satsene for søskengraderingen endres. Dette gir en samlet innsparing på 865 mill. kr.
- Refusjonsordningen for dokumentavgift på kraftverk fjernes. Innsparingen anslås til 125 mill. kr.
- Samboere og ektepar behandles likt når det gjelder rettigheter til overgangsstønad. Det gir en innsparing på 85 mill. kr.
- Kravet til minsteinntekt for å få sykepenger økes fra 50 pst. til 125 pst. av folketrygdens grunnbeløp. Innsparingen anslås til 265 mill. kr.

De utgiftsreduksjonene jeg her har nevnt, utgjør til sammen om lag 5 milliarder kr.

Kommunene har ansvaret for en stor del av de tjenestene det norske velferdssamfunnet er avhengig av. Kommunene må derfor sikres inntekter og rammebetingelser som setter dem i stand til å løse disse oppgavene på en tilfredsstillende måte. Samtidig må kommuneøkonomien ses i sammenheng med de krav som stilles til den økonomiske politikken.

De høye lønnstilleggene i vårens tariffoppgjør belaster kommunebudsjettene både gjennom økte lønninger og gjennom høyere pensjonspremier. Videre vil høyere rente etter hvert virke innstrammende på kommuneøkonomien. En økonomisk politikk rettet inn mot mindre press i norsk økonomi og lavere rente vil derfor bidra direkte til bedre økonomi i kommunene.

Kommunesektoren fikk et betydelig inntektsløft i fjor da sektorens reelle inntekter økte med vel 4,25 pst. I år anslås veksten til 0,75 pst. Regjeringens budsjettforslag innebærer en reell vekst i kommunenes inntekter neste år på vel 1,25 pst. Det er i tråd med det som ble varslet i kommuneøkonomiproposisjonen. Hoveddelen av veksten er knyttet til handlingsplanene for eldreomsorg, psykiatri, kreftbehandling og utstyrsinvesteringer på sykehus.

Som tidligere varslet, foreslår Regjeringen at selskapskatten i sin helhet blir en statlig skatt. Kommunene kompenseres for denne omleggingen bl.a. ved at skattøren for personlige skattytere økes.

I kommuneøkonomiproposisjonen la Regjeringen opp til om lag samme reelle nivå på kommunenes og fylkeskommunenes skatteinntekter i 1999 som i 1998. Blant annet som følge av stortingsvedtak i forbindelse med behandlingen av kommuneøkonomiproposisjonen foreslår Regjeringen nå å redusere det reelle skattenivået med 800 mill. kr. Samtidig økes rammetilskuddene tilsvarende. Dette bidrar til en bedre fordeling mellom skatterike og skattesvake kommuner.

Fra 1994 til 1998 vokser det private forbruket med 16,3 pst. Dette tilsvarer nær 77 milliarder 1998-kroner. Den sterke forbruksveksten er en vesentlig årsak til

pressproblemene i norsk økonomi. Det reduserer våre muligheter til å løse viktige oppgaver innenfor bl.a. helse og undervisning. For å trekke inn kjøpekraft og for å skjerme viktige velferdsordninger, foreslår Regjeringen skatte- og avgiftsøkninger.

Regjeringens forslag innebærer at innbetalte skatter og avgifter øker reelt med knapt 4 milliarder kr neste år. Av dette gjelder 0,5 milliarder kr oljeselskapene. Årsvirkningen av skatte- og avgiftsforslagene er en reell økning på knapt 5,4 milliarder kr utenom den tidsbegrensede konjunkturavgiften på investeringer i bygg og anlegg.

Regjeringen foreslår å øke skatten på alminnelig inntekt fra 28 pst. til 29 pst. Samtidig økes klassefradragene, minstepfradraget og grensen for toppskatt. Klassefradragene økes fra 25 000 kr til 28 100 kr i klasse 1 og fra 50 000 kr til 56 200 kr i klasse 2. Satsen for minstepfradraget økes fra 20 pst. til 21 pst., og den øvre grensen økes fra 32 600 kr til 39 100 kr. De to trinnene i toppskatten erstattes av ett trinn med en sats på 13,2 pst. Det er 0,5 prosentenheter lavere enn høyeste sats i dag. Samtidig økes innslagspunktene for toppskatten, til 267 000 kr i klasse 1 og 316 500 kr i klasse 2. Anslagsvis 55 000 færre skattytere vil betale toppskatt neste år som følge av forslaget.

Den foreslåtte omleggingen av inntektsbeskatningen har en gunstig fordelingsvirkning. Skattytere med lav og middels inntekt får skattelette. Folk med høye inntekter må betale mer skatt.

Skatteopplegget inneholder for øvrig følgende hovedelementer:

- Særfradragene for alder og uførhet og beløpsgrensen i formuestillegget i skattebegrensningsregelen for pensjonister holdes nominelt uendret.
- Grensen for skattefri nettoinntekt for pensjonistektepar oppjusteres mer enn lønnsveksten. For enslige pensjonister er oppjusteringen lavere enn lønnsveksten. Minstepensjonister uten annen inntekt eller formue skal fortsatt ikke betale skatt.
- Foreldrefradraget for legitimerte utgifter til pass og stell av barn økes.
- Ligningsverdien for fast eiendom oppjusteres med 10 pst.
- Regelverket for reisefradrag forenkles og strammes inn for bruk av bil.
- Reglene for opsjonsbeskatning endres slik at opsjoner inntil 300 000 kr ikke skattlegges ved tildeling. Grensen for skattefri fordel ved ansattes kjøp av aksjer i egen bedrift økes.
- Den ekstra arbeidsgiveravgiften på lønnsinntekter over 16 G økes til 15 pst.
- Grunnrenteskatten på kraftproduksjon økes med 5 prosentpoeng.
- Rederibeskatningen strammes inn.

Det er fortsatt pressproblemer i bygge- og anleggsvirksomheten. I samsvar med Stortingets vedtak i forbindelse med behandlingen av revidert nasjonalbudsjett 1998 regelfestes en konjunkturavgift på 5 pst. på investeringer i nye bygg og anlegg. Avgiften vil bli vurdert løpende i lys av konjunktursituasjonen.

Siden januar i fjor har prisen på elektrisk kraft til husholdninger falt med 20 pst. Regjeringen foreslår å øke forbruksavgiften på elektrisk kraft med 2,5 øre pr. kWh. Dette trekker inn privat kjøpekraft samtidig som det oppmuntrer til energiøkonomisering. Avgiftsøkningen innebærer isolert sett en prisøkning på vel 6 pst. Det utgjør 500-600 kr i året for en husholdning med gjennomsnittlig elektrisitetsforbruk.

For at økt elavgift ikke skal føre til overgang fra elektrisitet til olje, foreslås det å innføre en grunnavgift på fyringsolje på 19,1 øre pr. liter.

Avgiftene på røyketobakk, sigarer, snus og skråtobakk økes reelt med 33 pst. Engangsavgiften fordobles på kombinerte biler og økes noe på biler med kraftig motor.

Regjeringen foreslår å oppheve investeringsavgiften for landbruket, slik det ble varslet i proposisjonen om jordbruksoppgjøret.

Regjeringen vil bruke økonomiske virkemidler for å bedre miljøet. En viktig del av dette er å vri beskatningen fra skatt på arbeid til skatt på forurensning. De vedtatte endringene i forbindelse med grønne skatter gjøres gjeldende fra 1999. I tråd med Stortingets vedtak forutsettes inntekts- og utgiftsøkninger i tilknytning til disse omleggingene å gå i balanse.

Fribeløpet i arveavgiften dobles fra 100 000 kr til 200 000 kr. Ellers legges det med enkelte mindre unntak opp til en reell videreføring av gjeldende avgifter.

Jeg viste innledningsvis til uroen og usikkerheten i internasjonal økonomi og de store utfordringene vi står overfor i norsk økonomi.

Regjeringen har lagt fram et forslag til stramt statsbudsjett, slik situasjonen krever. Vi tar på den måten ansvar. Regjeringen inviterer samtidig Stortinget til et konstruktivt samarbeid om årets budsjett. Bare gjennom samarbeid kan vi skape stabilitet i økonomien og trygghet for den enkelte.

Jeg har tillit til at Stortinget i sitt arbeid med statsbudsjettet vil søke etter felles løsninger. På den måten kan vi også nå vårt felles mål om en sunn og sterk økonomi som grunnlag for å videreutvikle vårt velferdssamfunn.

Presidenten: : Presidenten vil foreslå at finansministerens redegjørelse legges ut til behandling i et senere møte. - Det anses vedtatt.

S a k n r . 2

Referat

1. (4) Statsbudsjettet medregnet folketrygden for budsjetterterminen 1999 (St.prp. nr. 1 (1998-99))
2. (5) Nasjonalbudsjettet 1999 (St.meld. nr. 1 (1998-99))
Enst.: Nr. 1 og 2 sendes finanskomiteen.
3. (6) Bevilgning på statsbudsjettet for 1998 til lån til Norges forskningsråd (St.prp. nr. 88 (1997-98))
Enst.: Sendes kirke-, utdannings- og forskningskomiteen.
4. (7) Saker som Stortinget ikke har behandlet i sesjonen 1997-98 (Dokument nr. 11 (1997-98))
Enst.: Vedlegges protokollen.

Møtet hevet kl. 11.45.
